

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXXI. - Štev. 1

TRST - 17. marca 1979

200 lir

Sporočilo bralcem

Po daljšem premoru "Delo" spet izide. Mislimo, da smo bralcem in naročnikom dolžni samokritično opravičilo, saj smo prepričani, da je slovensko glasilo KPI še vedno nujno potrebno tovarišem in aktivistom. Upamo, da nam bo mogoče zagotoviti redno izhajanje, čeprav moramo še enkrat pozvati tovariše k sodelovanju z uredništvom. Tovarišu Kaplju pa želimo čim hitrejšo okrevanje.

C 132/1979

329.15:323.15(450=163.6)

019931240

Pred 15. vsedržavnim kongresom KPI

Odgovornost komunistov

Komunistična partija se že nekaj mesecev pripravlja na svoj 15. vsedržavni kongres. To je najbolj svečan moment v delovanju naše partije, obenem pa tudi prilika najširše demokratične diskusije: v partiji sami, pa tudi v odnosu partije do ljudskih množic. Ton in vsebina vsedržavnega kongresa izvirata iz ocen in pogledov, ki o predlaganih tezah dajejo kongresi približno enajst tisoč krajevnih sekcij in pokrajinski kongresi komunističnih federacij. O tezah, ki jih je predložil centralni komite, smo razpravljali tudi v naši deželi. Na različnih kongresnih stopnjah smo komunisti podprli vodilo, da s povečano pažnjo sledimo družbenemu in političnemu dogajanju in državi s ciljem, da predvsem ob podpori delavskega razreda zaustavimo in onemogočimo sile, ki širijo razkroj in rahlanje družbenih vezi, ki tvorijo ogroženo demokratičnega sistema. Izhajajoč iz takega gledanja predlagamo na vseh ravneh naš predlog demokratične enotnosti za izhod iz krize. Podčrtamo pa, da ta predlog terja od vseh demokratov povečano vsakodnevno angažiranost na vseh področjih družbenega in političnega življenja, ker so sile v strankah, v institucijah in v družbi sami, ki se dajansko zoperstavljajo resničnemu demokratičnemu prenovljenju družbe in sodelovanju ljudskih množic pri reševanju svojih problemov.

Na federacijskih kongresih v naši deželi, ki so se odvijali ob prisotnosti mnogih povablencev iz različnih strank in organizacij ter tovarišev Zveze komunistov Slovenije in Hrvaške, smo potrdili strateško stališče, da nadaljujemo in uvrstimo sodelovanje s tovariši socialisti in z masovnimi gibanji, ki predstavljajo demokratično hotenja naše družbe glede bistvenih vprašanjih splošnega napredka, kot so n. pr. priznanje pravic slovenske narodne manjšine in dejanska enakopravnost ženske. Kot vidimo, so to vprašanja ključnega pomena, do katerih se stališča komunistov označujejo z največjo borbenostjo in načelnostjo. Seveda taka diskusija ni šla mimo realnega razmerja sil med strankami in stanja v različnih

krajevnih ustanovah. Tam kjer smo na oblasti, kot iz opozicije, bomo komunisti spodbujali in pospeševali vlogo in boj množičnih gibanj za demokracijo, pravico in vsestranski napredek. Poleg pažnje, ki smo jo posvetili bolečemu in zaskrbljujočemu mednarodnemu stanju, smo tudi razčlenili deželno situacijo in ocenili naše sodelovanje v programski večini z drugimi demokratičnimi strankami. Smatramo, da je to zavezništvo koristno samo v kolikor lahko zagotavlja nove in konkretne prijeme pri reševanju dveh za Furlanijo-Julijsko krajino značilnih in perečih problemov: obnova potresnega področja in razvoj deželnega gospodarstva ter izvajanje osimskih sporazumov vključno s priznanjem pravic slovenske manjšine. Naj navedemo, da v zvezi s tem, na bazi sami in na federacijskih kongresih v Gorici, Vidmu in Trstu, smo dali bistven doprinos k obogatitvi naših vsedržavnih tez s predlogom amandmaja, da se v tezah izrecno omeni obveza KPI do Slovencev, da se zakonsko zaščiti edina narodnostna

manjšina, ki v Italiji ni še zakonito priznana.

Poleg tega smo v Trstu posvetili posebno pažnjo razdoru, ki ga vnaša v javno življenje in v delovanje občinskih ustanov Ceccovinijeva politična formacija in šovinisti, ki delujejo pod njenim okriljem. Za tako stanje padejo velike krivde na KD, ki je nedavno še podprla Listo za Trst, ko se je vzdržala pri glasovanju o proračunu. To stanje, ki kaže na ošibitev demokratičnega tabora, nalaga demokratom in nam komunistom posebej še povečane dolžnosti, da iz stališča načelnosti ter s povečano politično in kulturno vtnemo napravimo vse mogoče poskuse, da se obdržijo in izboljšajo odnosi medsebojne strpnosti in demokratične enotnosti med italijansko in slovensko narodnostno skupnostjo in da se še bolj krepki vzdušje vzajemnosti in sodelovanja na vseh področjih med Italijo in Jugoslavijo, ki predstavlja za Trst, v znamenju miru, edino gospodarsko perspektivo.

Boris Iskra

Kongres tržaške federacije med poročilom tov. Rosettija

Ob ognjevitosti šovinistični kampanji proti Slovincem

O NAS, TODA BREZ NAS

V Trstu so šoviniisti — Lista za Trst in njeno glasilo "Voce libera", anahronistična Lega nazionale, del KD in neofašisti zagnali vik in krik proti "zakonu senatorke Grbčeve", češ da prinaša "dvojezičnost" in s tem nadvlado slovenske manjšine nad italijansko večino. V tem okviru so jim nasledili nekateri slabo informirani ljudje, med njimi žal tudi manjši del dijaške mladine, ki je zasedla nekaj šol v znak protesta.

V Gorici je Lega nazionale razvila krajšo kampanjo proti dvojezičnosti, kakor imenujejo zahtevo po enakopravnosti rabi slovenščine v izvoljenih telesih. Kampanja se je umirila potem ko so v pokrajinskem svetu z odločilnimi glasovi demokristjanov preprečili rabo slovenskega jezika.

V videmski pokrajini so še posebno aktivni ljudje iz kroga nekega doslej neznanega dr. Cicerija, ki širi po beneških dolinah peticijo za "ljudski referendum" proti uvajanju leposlovne slovenščine v državne šole in sploh proti enačenju beneških s tržaškimi in goriškimi Slovenci. Cicerija pa komaj prikrito podpira furlanska KD in del državnega aparata.

Razmah kampanje proti pravicam slovenske manjšine v Italiji, ki sploh še niso bile uzakonjene (kaj še!) z vso ostrino dokazuje, da se nekaj nevarnega premika in da moramo biti na to zelo pozorni.

Morda velja nekoliko razmisliti predvsem o vprašanju, čemu se je ta široka kampanja proti Slovincem in njihovim pravicam razvila prav sedaj. KPI je vendar predložila zakonske predloge za globalno zaščito slovenske manjšine že pred leti, zadnjega (s podpiši tov. Grbčeve in pozneje tudi tov. Cuffara) pred več kot letom dni. Tedaj pa se ni nihče vanje obregnil, prav nasprotno, prezrli so jih celo tisti skrajni desničarji, katerim je razpihovanje nacionalnega sovraštva bil doslej dobičkonosni poklic.

Je torej le naključje, če se je vihar dvignil prav sedaj? Mislimo, da ni tako. Zadnji šovinistični kampanji botrujejo širokopotezni načrti meščanskih in konzervativnih krogov, ki bi se radi srečali pod klobukom šovinizma in odrekanja pravic naši skupnosti.

Predvsem LpT, ki je doslej pri zbiranju ljudskega negodovanja igrala predvsem na struno nasprotovanja strankarskemu sistemu, zahtev o zakonodajni avtonomiji tržaške občine in nasprotovanja osimski prosti industrijski coni. Večkrat smo poudarili, predvsem pa med zadnjo volilno kampanjo, da se za "trema gesli" meščanske liste v Trstu skrivajo predvsem protislovenska čustva in nakane. Najbrž se je mnogim zdelo, da pretiravamo, posebno še, ker so predstavniki meščanske liste dalj časa spremljali svoje avtonomistično grmenje s sladkimi besedami na račun "pridnih Kraševcev" in s sklicevanjem na vzorno sožitje.

Rekli smo, da ti ljudje mislijo na vzorno sožitje le pod pogojem popolnega podrejanja slovenske manjšine, ki bi se morala zadovoljiti s "statusom quo", se pravi s perspektivo asimilacije v mestu in počasnejšega izumiranja na Krasu.

Ko so "melonarji" prišli v Trstu na oblast, so začeli iskati zaveznike. Našli so jih v radikalcih in v Almirantejevih neofašistih. Slednji so najbrž spremenili zadnjo šovinistično kampanjo, vendar gre takoj pripomniti, da so sejali na dobro pognojeni njivi.

Toda začelo se je tudi drugo. V Trstu se je namreč spremenila "fronta", ali točneje, spretni režiserji meščanske liste in tržaške desnice jo skušajo spremeniti v našo škodo. Pred letom dni je bila meja ločnica zelo ostro začrtana: na eni strani demokratične stranke, ki so bile "za Osimo", na drugi pa sile, ki so mu nasprotovale; na eni strani so bile skratka stranke ustavnega loka (od KPI tja do demokristjanov), na drugi strani pa sile, ki nasprotujejo pluralističnemu sistemu v Trstu in Italiji sploh, se pravi sile, ki so bobnale k uporabi proti demokratičnemu sistemu. Ta meja je sekala Trst, vendar je šla skozi razne sloje prebivalstva, skozi razrede in njihova zavezništva. Sedaj pa... Fronta se spreminja, vrača se nazaj k preteklosti ali točneje, k pravim ciljem sil, ki so lahko snele krinko raz sebe: na eni strani skušajo združiti pod nacionalističnimi gesli vse zmerne, reakcionarne in konzervativne sile meščanstva, glavna tarča teh sil pa naj bi bili (kot že v preteklosti) komunisti in Slovenci, delavsko gibanje in slovenska manjšina. "Slavocomunisti". Morda tržaška reakcija voha novo mednarodno napetost in vračanje k hladni vojni, ali pa se sploh za to ne briga. Kakorkoli že, smer napada se je spremenila za 90 stopinj in usmerila naravnost proti levici, da bi lahko na valu vladne krize združila v skupno fronto meščansko listo in demokristjansko desnico. Temu načrtu botrujejo razni Irneriji, Santini in Alessiji, ki so tradicionalni predstavniki konzervativnih sil, zakleti sovražniki perspektive mirnega sožitja in enakopravnosti narodnih komponent.

Pri tem so se poslužili najbolj ogabnih laži in izkrivljanja resnice. Ni jim bilo za razmotrivanje problema priznanja pravic slovenske manjšine, njene vloge in dostojanstva, pač pa za strašenje s prastrahovi o "slovanski nevarnosti" in komunističnem trojanskem konju, ki naj bi preko "dvojezičnosti" (vsiljene, seveda) privedla najprej do prevlade slovenske komponente nad italijansko, nato pa celo do jugoslovanskih pretenzij na tržaško ozemlje. Zato vse te sile nameroma pozabljajo, da je Trst dokončno pripadel Italiji prav z osimskim sporazumom, ki je določil dokončnost meja med Italijo in SFRJ.

Prve prodrome šovinistične kampanje smo lahko zabeležili že lansko jesen, ko so pod pretezo kampanje za "čistočo mesta" sejali nestrpnost do jugoslovanskih kupcev. Verjetno smo že slutili, da bo prihodnji korak šel naravnost proti nam, za katere sodijo, da smo podaljšek trum, ki vsakodnevno prihajajo preko meje in polnijo žepe tržaškim trgovcem z mastnimi milijardami lir.

Kaj naj torej rečemo k vsemu, kar se je zgodilo in kar se dogaja? Predvsem moramo z obžalovanjem ugotoviti nekaj preprostih dejstev. Zakon o globalni zaščiti (naš, ali socialistični, ali zakon SSK) je še daleč pred odobritvijo ali razpravo. To, da je Fantani v nekaterih senatnih komisijah sprožil postopek in diskusijo o zakonskih osnutkih, sploh ni premaknilo stvari z mrtve točke. Obenem pa se zavlačuje delo posebne vladne komisije, ki je zadolžena, da prouči vprašanja slovenske manjšine. Še več. Na sejah te komisije so naši predstavniki lahko večkrat ugotovili, kako slična so si stališča in nerazumevanje za naša vprašanja pri vodilnem aparatu države in KD (da o socialdemokrati ne govorimo, kakor tudi ne o predstavnikih deželne uprave) in stališča tržaške reakcije ali videmskih Cicerijev. Naša stvar se torej le s težavo in ob močnih zaprekah pomika naprej. Za dokončno in pozitivno rešitev pa potrebujemo Slovenci vedrega vzdušja in demokratičnega razumevanja za naše zahteve. Vsako nasprotovanje lahko mlačni in zmerni izkoristijo za nadaljnje zavlačevanje, oziroma izmikanje pred našimi problemi. Ko demokristjani na vse kriplje prisegajo, da se boje reakcij prebivalstva, če bi sprejeli globalno zaščito, dobro vemo, kam pes taco moli.

Žal pa niso vsi italijanski demokrati, v Trstu ali v Vidmu, razumeli dometa bitke, ki smo ji priča. Mnogi so se oportunistično potuhnil ali izjavljajo, da bodo "počakali naj mine vihar", drugi pa se zvijajo v svojih protislovjih in nam skušajo kroitati pravice "po meri" njihove bojznosti pred desnico. V ta okvir spadajo tudi uradna stališča tržaške in deželne KD, ki je vendar v preteklosti nekajkrat odločneje dvignila svoj glas. Zdi se tudi, da se socialistični tovariši izmikajo čelnemu spopadu z reakcijo, morda zaradi zgrešenih volilnih računov.

Vsem, ki morda upajo, da bodo tako na koži slovenske manjšine izolirali komuniste, odgovarjamo z opozorilom: v zgodovinskih trenutkih se oportunistem bridko maščuje, lahko se bo zgodilo, da bo ostal osamljen prav tisti, ki je mislil, da bo druge potisnil v kot ali izpostavil ognju kritik.

Mi se kritik ne bojimo, kot se ne bojimo odkritega soočanja tudi s tistimi,

Stojan Spetič

(Nadaljevanje na zadnji strani)

Ob kitajski agresiji na Vietnam**INDOKINA NEVARNO ŽARIŠČE NAPETOSTI**

Po dobrih dveh tednih nenehnih srditih spopadov so se v ponedeljek 5. marca kitajske čete začele umikati z zasedega vietnamskega ozemlja. Vojaško vzeto se je tako začel bližati koncu spopad, ki je vznemiril ves svet in ki bi lahko imel katastrofalne posledice za vse človeštvo. Napetost med državama pa ostaja še zelo velika, čeravno sta obe poudarili pripravljenost na pogajanja in na miroljubno reševanje sporov.

Težko je zaenkrat predvideti nadaljnji razplet dogodkov v Indokini, ki je v zadnjih časih postala eno najhujših žarišč napetosti v svetu prej z vdorom enot FUNKS v demokratično Kampučijo ob odločilni pomoči vietnamskih čet, nato pa s kitajsko agresijo na Vietnam. Edino kar lahko ugotovimo je, da bodo pogajanja, če bo do njih sploh prišlo, zelo zapletena, ker ne bodo zadevala samo sporov med Pekingom in Hanoiem, pač pa bodo nujno zajela celotno problematiko Indokine, kjer se interesi in trenja med lokalnimi narodi in državami prepletajo z interesi velesil.

Krvavi spopad med narodoma, ki sta bila vsak po svoje simbol boja za neodvisnost in za napredek človeštva, ja namreč odraz tako zgodovinskih narodnostnih trenj med Kitajci, Vietnamci in Hmeri kot tudi mednarodnih odnosov, še posebej vse večjih nasprotij med Kitajsko in Sovjetsko zvezo. To jasno dokazuje tudi kratek pregled dogodkov po zmagi Vietnama nad ameriškimi napadalci in saigonskim lutkovnim režimom. Vojna vihra je dalj časa prikrila trenja med Hanoiem in Pekingom, po osvoboditvi celotnega vietnamskega ozemlja pa so nasprotja bruhnili na dan ob postopnem spreminjanju političnega položaja v Jugovzhodni Aziji. Po Maocentungovi smrti je Kitajska odločno stopila na pot "štirih modernizacij" in navezala tesnejše stike z Zahodom, zlasti z ZDA, ki so ji edine lahko nudile tehnologijo za njen razvoj. Obenem se je na mednarodnem pozorišču vse bolj postavljala kot tretja sila, s katero morajo vsi voditi račune.

Vietnam pa se je s svoje strani predvsem zaradi gospodarskih težav vse bolj oslanjal na Sovjetsko zvezo in opuščal politiko dosledne neuvrščenosti. Na kitajsko-vietnamski meji se je v sicer manjšem obsegu obnavljal položaj, ki je značilen za mejo med Kitajsko in SZ. Napetost se je vse bolj stopnjevala, trenja in obmejne praske so po vdoru vietnamskih enot v Kampučijo prerasle v odkrit konflikt. Ker je istočasno prišel tudi v Afganistanu na oblast prosovjetski režim, se je Kitajska čutila obkoljeno. Edini izhod iz stiske je videla v afirmaciji vojaške sile.

Tako so v noči med 16. in 17. februarjem kitajske divizije prekoračile vietnamsko mejo in napadle obmejna vietnamska mesta. Srditi spopadi so trajali dobra dva tedna, kitajske čete po prodrle do Lang Song. Kljub srditosti spopadov, ki so

zahtevali na tisoče človeških življenj in ki so povzročili ogromno gmotno škodo, je pa človek vendarle imel vtis, da Kitajska in Vietnam nista poslali na bojišče vsega svojega vojnega potenciala in da je kljub vsemu tudi na bojišču prevladala določena umirjenost. Najbrž sta se obe državi zavedali, da bi se spopad lahko nevarno razširil in zajel najprej vso Jugovzhodno Azijo, nato pa še svet.

Isto previdnost in umirjenost je bilo, kljub besedni ostrini, opaziti tudi med vselimi ostalimi posredno ali neposredno prizadetimi dejavniki, še zlasti pa v So-

vjetski zvezi, za katero je marsikdo trdil, da bo izkoristila priložnost ter prešla ob besed k dejanjem.

Prav tej umirjenosti gre pripisati dejstvo, da iskra, ki je prasnila v Indokini, ni zanetila hujšega požara, čeravno velja pripomniti, da v zadnjih letih svet najbrž še nikoli ni bil tako blizu katastrofi kot po kitajski invaziji obmejnih vietnamskih področij.

Peking sedaj umika svoje čete in vabi

Vojmir Tavčar

(Nadaljevanje na zadnji strani)

Prizori s kitajsko-vietnamske fronte

Na bojišču pri mestu Long Som pred umikom kitajskih napadalcev

Posebnosti strategije evrokomunističnih partij

Sedanja dogajanja v Italiji, Franciji in Španiji pričajo o tem, da je zahodnoevropsko Sredozemlje še naprej eno izmed družbeno najživahnějšíh območij zahodne Evrope. Komunistične partije v teh državah – pogojno, toda splošno imenovane »evrokomunistične« – so v središču teh dogajanj.

Italijanska komunistična partija pripravlja svoj XV. kongres v času, ko nova vladna kriza postavlja vnovič v središče pozornosti tako imenovano komunistično vprašanje oziroma vprašanje možnosti in načina udeležbe komunistov v vladi. Komunistična partija Francije se je znašla pred svojim XXIII. kongresom v razmerah, ki po parlamentarnih volitvah 1978 niso spremenile razmer v državi, te označuje tesna razdeljenost med levico in desnico ob trajnih notranjih delitvah tako v enem kot v drugem izmed teh dveh političnih blokov. Španska komunistična partija je sredi dela za nove parlamentarne volitve, ki utegnejo potrditi osnovno konstelacijo najpomembnejših političnih sil, morda pa tudi kaj spremeniti v njej. Kot pomemben politični dejavnik v svoji družbi, v razmerah, ko je notranje stanje obremenjeno s socialnimi napetostmi, vrhu tega pa v mednarodnem položaju, obremenjenem z novimi žarišči nevarnosti, se te partije soočajo z nenehnim preverjanjem svoje globalne strategije. Ta ima svoje dolgoročne sestavine, ki jih ne smemo pozabiti zaradi nekaterih taktičnih potez, ki jih narekujejo trenutne okoliščine. Katere so njene bistvene značilnosti?

Družbene in mednarodne razmere

Posebnosti evrokomunistične strategije v boju za socializem izvirajo iz družbenih razmer, ki jih štejejo te partije za odločilne za izvajanje družbene preobrazbe po mirni poti. Eden izmed prvih pogojev za to so takšni institucionalni okviri sistema, ki dopuščajo, da poteka boj za družbene spremembe na temeljih obstoječega sistema in da se vzpostavlja kontinuiteta med sedanji oblikami in funkcijami demokracije ter njeno preobrazbo na višji ravni – ravni socialistične demokracije. To je prav tako pomembno za Komunistično partijo Francije, ki deluje v deželi z dolgoletnimi demokratičnimi tradicijami, kot za italijansko komunistično partijo, ki se je po drugi svetovni vojni borila za demokratično ustavo, ta daje možnosti za napredno preobraževanje države in tudi za Komunistično partijo Španije, ki skuša vplivati na demokratični prerod pofrankovske Španije kot pomembno etapo tudi s stališča socialističnih perspektiv.

Možnost, da se vzpostavi kontinuiteta med sedanjo in prihodnjo socialistično demokracijo je v spremembah, skozi katere gre razvita kapitalistična družba in ki v svoji osnovni težnji pogojuje dozorevanje protikapitalističnih družbenih potencialov. V tem je priložnost, da se v družbi odločneje spremeni razmerje sil v korist tistih, ki teže k družbeni spremembi, z namenom doseči prosocialistično družbeno večino, kar je prav tako ena izmed temeljnih postavk socialistične preobrazbe po mirni poti.

Končno je eden najpomembnejših pogojev za mirno pot v socializem v takem sklopu mednarodnega položaja zahodne Evrope, ki omogoča usmeritev k družbeni preobrazbi z mirnimi, političnimi sredstvi. Ne glede na nekatere slabosti miroljubne koeksistence in popuščanja v senci ravnotežja svetovnih sil, kot tudi na dejstvo, da je podrejena politiki delitve interesnih sfer, je zahodna Evropa eden redkih delov povojnega sveta, ki so mu prizanesli oboroženi meddržavni spopadi ali zunanje intervencije. Vrh tega ne smemo pozabiti na širše vidike sodobnega mednarodnega razvoja, v katerih lahko najdemo te partije oporo: gre za razraščanje sil napredka in socializma v svetovnih razsežnostih, ki s svojim bojem prispevajo k slabljenju kapitalizma kot svetovnega sistema.

Posebnosti teh družbenih postavk pogojujejo tudi posebnosti »evrokomunistične« strategije.

Institucionalni okviri sedanje demokracije in spremembe v družbenem tkivu razvitega kapitalizma odpirajo možnost, da se boj za družbeno preobrazbo razvija znotraj obstoječega sistema, ne pa z »zunanjim« napadom nanj. To je proces, ki terja dozorevanje socialističnih elementov v nedrih stare družbe, »z vnašanjem socialističnih elementov« vanj, kot to formulirajo italijanski komunisti. »Evrokomunisti« so torej še naprej naravnani v svoji strategiji družbene preobrazbe h kontinuiteti družbenega razvoja, drugače kot pri oboroženih revolucijah, ki nasilno pretrgajo kontinuiteto z njegovim dotakratnim ustrojem. Odtod izvirajo tudi njihovi posebni pogledi na problem države, ki je v takšnih razmerah boja ni mogoče rušiti, in ki je ni potrebno osvojiti samo z delovanjem znotraj, marveč tudi spremeniti iz instrumenta nad družbo v instrument družbe; ne gre potemtakem samo za spreminjanje njenih razrednih nosilcev, marveč tudi za spreminjanje njene razredne vsebine, s čimer se, kot trdijo v Komunistični partiji Francije, odpira proces samega odmiranja države.

Vprašanje zavezništva

Takšna pot družbene preobrazbe, za katero so se odločile te komunistične partije, zahteva zelo široko fronto njihovih nosilcev. Socialne revolucije in spreminjanje družbe v vseh njenih življenjskih strukturah v razmerah, ko socialistične sile nimajo oblasti, mar-

več se šele borijo za njeno osvojitve, ne more uresničiti nikakršna »aktivna« ali »revolucionarna manjšina«, nobena posebna organizacija, pa naj bi bila še tako množična: to mora biti stvar najširših družbenih plasti. Zato je strategiji evrokomunističnih partij vprašanje zavezništva primarnega pomena, in to prav vprašanje razrednega zavezništva.

V strateških zasnovah teh partij zavzema to vprašanje eno središčnih mest: »zgodovinski kompromis« v italijanski komunistični partiji, »zveza francoskega naroda« v Komunistični partiji Francije in »zveza dela in kulture« v Komunistični partiji Španije so oblike tega zbiranja različnih družbenih plasti, zainteresiranih za družbene spremembe, okoli delavskega razreda kot njegovega jedra in revolucionarne matice. Čeprav so bile v tem desetletju vse te partije močno zaposlene z odnosi s političnimi strankami – na primer Komunistična partija Francije s socialisti ali italijanska komunistična partija s krščanskimi demokrati – pa težave, na katere naletijo v političnem zavezništvu, samo še bolj opozarjajo na to, kako zelo je množično razredno gibanje odločilnega pomena za uresničitev njihove strategije. Funkcija tega gibanja ni samo v tem, da služi kot množična opora tem partijam in njihovim političnim partnerjem, marveč da vpliva na to zvezo, da prek nje, kot svojega integralnega dela izraža svoje družbene potrebe.

Posebnosti mednarodne strategije »evrokomunistov« izvirajo tudi iz konkretnih razmer, v katerih delujejo. Ti se borijo za družbeno preobrazbo v razmerah miru in so zainteresirani, kot vse druge napredne sile sodobnega sveta, da se mir ohrani v svetovnih razsežnostih in na evropski celini; mir je ena temeljnih postavk za uresničitev njihove strategije v nacionalnih okvirih. Zavedajoč se, da bi destabilizacija ravnotežja svetovnih sil ogrozila mir v Evropi, se usmerjajo k dolgoročnemu odpravljanju sedanje blokovske delitve; njihova neblokovska opredeljenost izhaja iz potrebe po neodvisnosti njihovih držav, v kateri je edino mogoče uresničevati »socializem nacionalnih barv«; oziroma socialistična družba, ki bi z uveljavljanjem svoje nacionalne identitete na podlagi enakopravnosti, vzpostavljala svoje odnose z drugimi člani svetovne skupnosti, vključno velike sile. Eden izmed pogojev za vzpostavitev takšnih odnosov je po njihovem mnenju sprememba narave in položaja zahodne Evrope kot celote: »Evropa delavcev«, za katero se zavzemajo namesto današnje »Evrope monopolov«, bi lahko zagotovila enakopraven status zahodnoevropskim državam.

Različnost poti

V mednarodnih odnosih »evrokomunistov« v tem desetletju je opazna krepitev razlik med njimi in komunističnimi partijami »socialistične skupnosti« glede številnih

Smrt tovariša Edvarda Kardelja

NJEGOVO DELO ŽIVI

vprašanj socialistične teorije in prakse, njihove nacionalne in internacionalne razsežnosti. Ta vidik njihove politike prav tako izvira iz nujne neodvisnosti »evrokomunističnih partij« v začetovanju lastnih poti v socializem in v graditvi ne le svoje koncepcije, marveč tudi postavk za graditev socialistične družbe »nacionalnih barv«, takšne, kakršna ustreza posebnostim njihovih držav. Potemtakem ne gre za to, da bi »evrokomunisti« poudarjali umetne razlike, da bi demonstrirali samostojnost v odnosu do nekdanjega središča mednarodnega komunističnega gibanja iz taktičnih in pragmatičnih razlogov, marveč gre za globoko pogojeno neogibnost tega, da se upoštevajo posebnosti v družbenih strukturah, odnosih, tradiciji idr. zahodnoevropskih držav, ki jih razlikujejo ne le od vzhodne Evrope, marveč tudi od drugih delov sveta, kjer so že izpeljali, ali pa so poskušali izpeljati socialistične revolucije.

Čeprav so evrokomunisti v zunanji politiki primarno usmerjeni k Evropi in k tistim svetovnim odnosom, ki se križajo neposredno v njej – kot je na primer odnos med svetovnimi velesilama – pa jim mora biti prav tako do splošnih mednarodnih gibanj v svetu, v katerem prihaja vse bolj do veljave medsebojna odvisnost njegovih delov. Njihova zainteresiranost za svetovni mir opredeljuje njihov odnos do žarišč vojne nevarnosti; njihova neblokavska opredeljenost bo krepila stične točke med njimi in neuvrčenim svetom; spoznavanje nevzdržnosti neenakopravnih odnosov med razvitimi in nerazvitimi državami jih sili k podpori naprednim prizadevanjem, da bi to stanje spremenili, kot velja to za primer boja za vzpostavitev nove mednarodne gospodarske ureditve.

Strategija komunističnih partij Francije, Španije in Italije je dokaz več, da se socializem, kot svetovni proces, ne razvija enosmerno, marveč po razpršenih in različnih poteh, skladno z družbenim razvojem, iz katerega morajo iziti novi socialistični odnosi; njegovo porajanje in vzpostavljanje sta prav zato vselej izvirna, ne glede na sredstva in oblike družbene preobrazbe. Vse dosedanje socialistične revolucije so bile po svoje nepopolne, čeprav so se pretežno dogajale v svetu nerazvitih držav; toliko več novega se lahko nadajamo od družbene preobrazbe v razvitih državah zahodne Evrope.

Zorica Priklmajer - Tomanovič

(Po "Komunistu")

Prejšnji mesec je po dolgi neozdravljivi bolezni umrl najvidnejši slovenski marksist, revolucionar Edvard Kardelj. Vest o njegovi smrti je globoko presunila jugoslovanske in še posebej slovenski narod, njihovi žalosti pa smo se pridružili tudi komunisti v Trstu, naši deželi in širom Italije. CK KPI in vodilni partijski organi v Trstu so poslali CK ZKJ in CK ZK Slovenije občutene izraze sožalja, Kardeljevega pogreba pa se je udeležila delegacija KPI, ki so jo sestavljali član tajništva Paolo Bufalini, deželni sekretar za Furlanijo – Julijsko krajino Antonino Cuffaro in tovarišica Jelka Gerbec. Na častni straži v žalni dvorani pa so bili tudi predstavniki slovenske narodne skupnosti v Italiji.

Edvard Kardelj bo ostal z velikimi črkami vpisan v knjigo slovenske zgodovine, saj je kot Sperans znanstveno povezal usodo našega naroda s socialistično revolucijo, kot marksist je dal svoj cenjen in izvirni doprinos k teoretskemu iskanju poti izgrajevanja socialistične družbe, kot državnik pa je utemeljil pravice slovenskega naroda že na pariški konferenci, pozneje pa bistveno prispeval k ureditvi prijateljskih odnosov z Italijo, ki odpirajo nove perspektive sodelovanja ob odprti meji in enakopravnega vključevanja naše narodnostne manjšine v ta proces.

Svoj globoki revolucionarni internacionalizem je Edvard Kardelj dokazal tudi v zadnjih letih svojega snovanja, ko je v razmišljanju o smereh socialističnega razvoja tenko in brez predsodkov prisluhnil razvoju marksističnega iskanja v zahodni Evropi in Italiji. V naše iskanje "tretje poti" se je vključil s svojim izvirnim prispevkom in mislijo, kateri moramo nameniti globoko pozornost. Prav tako bomo najbolje počastili njegov spomin in kot slovenski komunisti v Italiji nadaljevali po poti, ki jo je tudi Kardelj slutil.

DELO - glasilo KPI

za slovensko narodno manjšino

Direktor **ALBIN ŠKERK**

Ureja uredniški odbor

Odgovarja **FERDI ZIDAR**

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 764-872, 744-047

Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2

telef. 24-36

Poštni tekoči račun 11/7000

Letna naročnina 3.000 lir

Tisk: Tipo/offset Riva

Trst, Ulica Torrebianca, 12

Gospod pleban nesramno laže

V eni zadnjih številčk goriškega "Kato-liškega glasa" beremo izpod peresa K (azimirja) H (umarja) tudi sledeče stavke: "Pred dvema letoma je prišel Osimo. (...) Ob tem dejstvu so tiste stranke, ki podpirajo slovenske glasove, bile prisiljene, da izdelajo svoj zakonski osnutek o globalni zaščiti. (...) Prepričan sem, da bi se brez osimskega sporazuma tudi PCI nikoli ne borila za globalno zaščito Slovencev v Italiji, kot se pred Osimom ni".

Tem stavkom smo dolžni odgovoriti, čeprav ni naša navada, da bi reagirali na vse neumnosti, ki jih objavlja goriški slovenski tednik.

Prvič: K.H., ki je sicer duhovnik po poklicu, nesramno laže. In dobro ve, da je to, kar piše, nesramna laž. Najbrž misli, da je njegovo sovraštvo do komunistov "popotnica", da se mu kršenje osme božje zapovedi ne bo štelo za greh.

Drugič: KPI ni čakala na osimski

sporazum, da bi se zavzemala za globalno zaščito Slovencev. Že pred dvajsetimi leti je izdelala v parlamentu skupek 14 členov, ki naj bi jih parlament vključil v ustavni zakon o statutu Furlanije - Julijske krajine in so bili namenjeni zaščiti naše manjšine. Pred tem (v petdesetih letih) pa smo se borili za raztegnitev zaščite, ki jo je predvideval londonski sporazum, tudi na goriške in beneške Slovence. In to v letih, ko smo se na tej fronti borili sami "slavocomunisti", v Benečiji pa so naše aktiviste preganjali.

Teh naših predlogov parlament ni osvojil. Nadaljevali smo boj v deželni svet F-JK, dokler ni ustavno sodišče določilo, da je manjšinska zaščita pristojnost državnih organov. Tedaj smo izdelali prvi zakonski osnutek za globalno zaščito, ki sta ga leta 1970 predložila poslanec Škerk in sen. Sema. Leta 1976 pa smo izdelali nov osnutek, ki sta ga

nato predložila sen. Grbčeva in posl. Cuffaro. To so neizpodbitne resnice, ki jih tudi lažnjivci poznajo.

Tretjič: zanimivo je, da se je K.H. zdelo potrebno, da se spravi nad KPI prav v trenutku, ko je desnica v Trstu in Benečiji sprožila splošno ofenzivo proti predlogom o globalni zaščiti Slovencev in še posebej proti slovenski senatorki Jelki Grbec. To pa lepo dokazuje, da je K.H. v svoji protikomunistični ihti pripravljen se povezati s komerkoli, samo da bi nam škodoval. Pri tem mu ni mar za resnico (kaj še), pa tudi ne za interese slovenske manjšine, ki v tem boju potrebuje predvsem enotnost in ne lažnjivih razbijalcev. Sicer pa, dragi gospod, vse vam bo tisočero poplačano. Kje, ne vemo. Ali na onem svetu, ali pa tam, kjer take laži plačujejo.

Črt

Nadaljevanja

O nas, toda brez nas

ki bi v dobri veri (čeprav zapeljani) razpravljali o naših vprašanjih. Šli smo v šole, se razgovarjali z dijaki, poslušali njihova mnenja in tudi žvižge. Morda nas je bolelo, vendar ne bomo odnehali, ker smo spoznali, da poštena informacija marsikdaj vzbudi v ljudeh čut demokratične solidarnosti in razumevanja za naše probleme. Ne gre nam za to, da bi vsi prisegali na naš zakonski predlog. Hočemo pa, da se Tržačani (ali Furlani) vendar soočijo z dejstvom, da smo Slovenci tu, da bomo tu ostali in da je vprašanje našega enakopravnega sožitja ključno vprašanje bodočega razvoja celotnega kosa evropske celine, ki sega do jadranskega morja. Mi smo državljani italijanske republike in od nje terjamo svoje ustavne pravice. Nikomur nočemo vsiljevati ničesar, razen strpnosti. Tudi dvojezičnosti ne, saj dobro vemo, da je premostitev jezikovnih pregrad med nami stvar daljšega procesa, ki se ne bo zaključil v tej generaciji. Dvojezičnost ljudi je morda cilj leta 2000, sedaj pa zahtevamo predvsem to, da se lahko Slovenci izražamo v materinem jeziku, predvsem pa to, da se naši malčki v Benečiji lahko v šoli nauče svojega jezika in se spoznajo s kulturnimi dosežki lastnega naroda. Zahtevamo mar preveč?

Vprašanje zaščite Slovencev je, kot smo poudarili, ključno vprašanje demokratične zrelosti celotne italijanske družbe. Za rešitev tega vprašanja potrebujemo najširše enotnosti in množičnega spoznanja o pravilnosti zakonske zaščite naših pravic. Zato bomo komunisti strnili svoje vrste.

Vendar poudarjamo, da Slovenci ne moremo dopustiti, da bi nam drugi pater-

nalistično krojili življenjski prostor glede na specifične politične račune trenutka. Prepogosto se namreč dogaja, da se razpravlja o nas, vendar brez nas. Mi pa hočemo biti tudi protagonisti izbir, ki se nas tičejo, saj gre vendar za našo in ne drugo kožo.

Indokina

Hanoi za pogajalno mizo, da bi državi rešili sporna vprašanja; Hanoi pristaja na pogajanja, vendar le pod pogojem, da tudi poslednji kitajski vojak zapusti vietnamsko ozemlje. Kljub tej pripravljenosti obeh sprtih strani, da sedeta za mizo pogajanj, pa je konflikt le še bolj zapletel nerešena vprašanja. Kitajska je namreč dokazala, da zna ob potrebi učinkovito udariti, vendar pa na bojišču ni dosegla pričakovanih rezultatov, predvsem pa ji ni

uspelo razkleniti sovjetskega obroča okrog njenega ozemlja in odločilno zmanjšati pritisk vietnamskih enot v Kampučiji; zato na pogajanjih brez dvoma ne bo nastopala dokaj spravljivo. Vietnam pa s svoje strani najbrž tudi ne bo pripravljen popuščati, ker je v tem primeru žrtev agresije in mora prikriti vsaj delni poraz na bojišču.

Spopad je — če je bilo sploh treba — tako zopet dokazal, da politika sile največkrat ne rešuje problemov, pač pa jih zaplete in zaostri do skrajne mere. Zato je tudi v luči golega utilitarizma nujno, da si vse napredne sile, ki jim je odkrito pri srcu popuščanje napetosti in napredek sveta pri srcu, prizadevajo za miroljubno reševanje konfliktov, sicer se bo svet prej ali slej res znašel pred breznom tretje svetovne vojne. Da načelnih vprašanj o pravici vsakega naroda, da odloča o svoji usodi, ki so bili v Indokini teptana, sploh ne govorimo.

Prispevki za tiskovni sklad «Dela»

Sedmak Alojz in Križa - 5.000 lir, G.A. - 100.000 lir, Bjekar Adalgisa - 2.000 lir, Branko Žerjal - 10.000 lir, Antonič Edvard - 2.000 lir, Alojz Brišček - 5.000 lir, Mirko Legiša (Nabrežina kamnolomi) - 7.000 lir, Stanko Caharija - 2.000 lir, Avgust Blažina (Štivan) - 7.000 lir, Julka Peric - 2.000 lir, Kocjančič Dario - 1.000 lir, Španger Poldo (Devin) - 2.000 lir, Perčič Bogoljub (Šempolaj) - 2.000 lire.

Zveza demokratičnih žensk iz Križa daruje v spomin pokojne Lojzke Rukin 10.000 lir za sklad "Dela" in izreka svojcem globoko sožalje.

Kodrič Viktorja iz Križa daruje 5.000 lir v počastitev spomina Katherine Škorje.

V počastitev spomina matere tovariša Paola Seme darujeta Ivanka in Stanka

Hrovatin z Opčin 10.000 lir za sklad "Dela".

Bogomila Gerlanc v spomin na moža Antona ob četrti obletnici njegove smrti daruje 10.000 lir.

Drugi prispevki

Abram Vladimir (Nabrežina) daruje 50.000 lir za nabavo nove opreme sekcije KPI v Nabrežini.

V spomin na namo Julko Obad - Rustja iz Gabrovca daruje sin Darko 30.000 lir za sekcijo "Just Pegan" iz Zgonika.

Alfredo Lauretta iz Nabrežine daruje ob priliki 50 - letnice poroke 50.000 lir za novo opremo nabrežinske sekcije KPI.